

TRISTA GODINA

(odlomak iz romana u nastajanju *Zaboraviti po sećanju*)

Veće nije donosilo nikakvu naročitost, osim što je dolazilo kao tri tačke iza dana koji je za Olivera počeo uveravanjem da će živeti trista godina. Pred zatvorenom pekarom kovitlalo se lišće kao presvisli pikovi, otrgnuti sa svih kartaških šipilova sveta. On nikada nije naučio da razlikuje vrste lišća; naročito ne ovako, dok se opalo i rasuto u besmislenom plesu plete kroz korake. Prolazio je ovuda i ranije. Ali njemu ova ulica nije predstavljala ništa više od puta kojim treba proći do unapred zadatog mesta. Često sretani prizori gube obeležja posebnosti, kopne u bezličnom obilju svakodnevice, sve dok sasvim ne srastu sa našom svešću o tome da je taj naš mali deo sveta nesumnjiv i da upravo stoga nije ni potreban napor da se poveruje u njegovo postojanje. Vremenom, ta nesumnjivost raste, a sa njom se uvećava i opseg varljivog mira i sigurnosti u poznatom. Trenutak kada biva otkriveno nešto novo u sadržaju kojim, naizgled, suvereno vladamo, čas koji donosi susret sa sasvim novom vrednošću nečeg odavno znanog, učini klimavim oslonce naših čula, podbode dremežnu volju i učini da zbumjenost zauzme mesto jasnom rasuđivanju. Oliver je na trenutak stao naspram kuće kroz čiji otvoren prozor su dopirali glasovi. Soba sa prozorom otvorenim ka ulici bila je u tami, ali se kroz njena odškrinuta vrata probijalo malo slabe svetlosti iz dubine kuće. Pokušao je da zamisli izgled te žene koja se nekom prekorno obraćala zbog već ohlađene večere. Drugi glas pripadao je muškarcu, ali njegove reči nije mogao da razume. Ili to i nisu bile reči, nego pre zlovoljno mrmljanje, jalova odbrana, već unapred osuđena na neuspeh. Povremeni naleti vetra gušili su i odnosili izgovorene reči niz vazdušnu maticu pre nego što bi one doprle do Oliverovih ušiju. Ona je sigurno plava i gojazna, pomisli Oliver, povezujući naglo u mislima boju ženinog glasa sa pretpostavljenim portretom. Ali napor fantazme teško uspeva da se otme snažnoj gravitaciji iskustva i sećanja, tako da se pred njegovim očima, u pretapanju zamišljenih i slučenih crta lica, nezadrživo formirao lik gotovo već zaboravljene tetke. Tetka je bila plava i gojazna. Uspeo je da na trenutak obnovi sećanje na njen glasni štektavi smeh koji se oslobađao iz krupnog tela pod pritiskom vazduha izmučenog težinom ogromnih grudi. Odlazio je kod nje u doba zrelog dečaštva, preko leta, u onaj zatureni mali grad na reci, toliko širokoj da za vedrih dana na dno njenog živog ogledala polegne čitavo nebo. Osećaj važnosti što sam putuje autobusom na – tada mu se činilo – tako dalek put, nije mogao uporediti ni sa jednim svojim kasnjijim zadovoljstvom. Rubove njegovog izbledelog sećanja magnovenog naplavile davnašnji mirisi letnjih jutara, zvuci probuđene periferijske ulice u pitomoj varoši gde se prolaznici uzajamno pozdravljaju podižući kačkete ili šešire sa glava, osmehuju se i rukuju, kašljucaju ili se dobroćudno zadirkuju dok prolaze ispod otvorenih prozora na kojima se provertrava posteljina, kao da se sobe plaze uštirkanim jezicima koje je do maločas

neko gužvao opirući se ružnom snu. Najednom se duboka neshvatljiva veza uspostavila između dva udaljena doba – tih davnašnjih letnjih časova provedenih u mirnom gradiću na obali velike reke i ovog trenutka; prenuše se krhotine prošlosti davno odlomljene od smislene celine sopstvenog vremena. Iznenada, čitav zbir nevažnih i zaboravljenih uzroka, vascela kosmogonija malih, naoko besmislenih povoda i odluka, vezanih kao u nekom sudbinskom algoritmu – sve je to našlo ishodište u jasnoj istini sadašnjeg časka, kraćeg od daha, netrajinjeg od treptaja. Oliver pomisli kako je sve na svetu tačno udešeno, ali ta misao beše zvučno određena bojom jednog tuđeg glasa, zarobljena u akustici uma i pri-gušena svojim beskrajnim odjecima. Sve je na svetu tačno udešeno, prošaputa Oliver, kao da izgovara lozinku koja proganjajuće misli oslobađa iz teskobe večno mračnih kratera duše. Potom iz torbe izvuče knjigu ranih priča Veliše Domišljena, pisca kod koga se beše zaputio te večeri, otvorи je na određenom mestu i naglas pročita: „Zelena neba Gospode Ljudmile“. Glasovi u kući preko puta behu utihну. Kroz otvoren prozor i dalje se nazirala mračna utroba sobe. Oliver tek sada opazi kako se nad krovom kuće, iz dubine dvorišta sa njene zadnje strane, uzdižu tri čempresa, poput blago zanjihanih vrhova tamne katedrale. A onda začu iza sebe: „Je l' ti stvarno znaš da čitaš ili se samo praviš?“ Leđima oslonjen o rošavi zid zatvorene pekare, sedeо je dečak, ne stariji od desetak godina. U kartonskoj kutiji pred njim bilo je nekoliko kovanica. Oliveru se namah učini da je dečakovo lice isuvi-še sitno da ponese prenaglašenu belinu zuba. „Ne znaš, kume, ne znaš“, zakrešta dečak zametnuvši glavu unazad od usiljenog cerekanja, kao opsednut. „Ne znam“, reče Oliver. Dečak pljucnu u stranu, ali nedovoljno dobro, tako da je morao da obriše usta rukavom. „Nema veze“, reče, „ne znam ni ja.“ U tom času upališe se ulične svetiljke i pod mutnim svetlom novčići u kartonskoj kutiji zasijaše kao divlje zlato. Oliver sede kraj dečaka i otvorи knjigu. Još jednom pogleda prema kući preko puta. Na onom otvorenom prozoru pojavi se žena. Bila je zaista plava i gojazna. Preko ulice pretrča veliki beli pas, kao pirogona duša dana od koga su ostali samo ugarci. Žena promrmlja nešto, prekrsti se i zatvorи prozor. Dečak zevnu. Oliver poče da čita:

ZELENA NEBA GOSPOĐE LJUDMILE

„Sve je na svetu tačno udešeno“, govorila je gospođa Ljudmila, vešto po ustima pre-mećući kiselkasto meso nezrelih šljiva koje bismo joj Đorđe i ja donosili kriomice, u dže-povima, zadihani i ustreptali od uzbuđenja posle bezazlene krađe. „Sve, osim neba. Ono je trebalo da bude zeleno!“ Ni pre ni kasnije nisam video nekoga ko sa takvom žudnjom i veštinom jede zelene šljive. Potisnute vazduhom koji se produžavao u neki kratak i neod-redljiv vokal, koštice su izletale iz prstena njenih usana glatke i gole kao novorođenčad. Visoko uzdignut kažiprst – znak uverenosti u tvrdnju da su nebesa pogrešne boje – nedugo bi ostao zaboden u vazduh, da se ubrzano iznova sunovrati u strast biranja nove šljive. Tog dana smo sa neuobičajeno malo pažnje slušali priče o Kavkazu, ruskim stepama i debe-lim, teškim snegovima od kojih s proleća zemlja miriše na veliku samoću. Ali gospođa Ljud-mila to nije primetila, ili, jednostavno, nije ni držala do pažnje svojih slušalaca, kao što za vreme svojih nostalgičnih pripovesti nikada nije ni gledala u nas, već su njene uljaste i mre-žicama belih trepavica ulovljene oči bile uprte u neku nejasnu, suviše daleku i samo njoj

potrebnu prazninu. Đorđe je već počeo da pokazuje znake dosade. Ljuštio je korice ispucale farbe sa dovratka verande, bacao ih pred svoje noge i pogнуте glave nišanio pokušavajući da ih pogodi pljuvačkom koja se sporo odvajala od usana. Bili smo dobra deca. Ali tih dana Đorđe se jednako udaljavao od svoje prirode deteta u naporu da na lice navuče senke koje su nosila lica odraslih. Oponašao je ozbiljnost i tražio način kako da se zagleda u sebe, duboko i dugo uzdisao kroz nos nabirajući čelo, mesio dlanom bradu kao da ga obuzimaju teške misli. Meni je sve to izgledalo smešno. Nema veće i bolje zabave od pustošenja tuđih voćaka. O, kako je matori sused Avram maločas bio besan zbog tih šljiva... Vitlao je kačketom i smešno pocupkivao u svojim invalidskim kolicima. Uspeo je da u ljutnji hitne na nas nekoliko šahovskih figura. A mi smo bežali zapaljenih obraza. Zapravo, dok sam ja, napet zbog mešavine osećanja trijumfa i postiženosti, uzmicao nejednakim, drhtavim koracima, Đorđe je spokojno zagrizao jednu od tvrdih nezrelih šljiva i mršteći se skupio usta u mesnati cvet. Ranije bismo se cerekali do nesvestice, mahali i plazili se mahnitom Avramu sa udaljenosti koju smo smatrali dovoljno bezbednom, ali za Đordja je, shvatao sam, sve to sada bilo samo isprazna detinjarija. Čak i manje od toga – besmisleno gubljenje vremena dok u velikom belom svetu čekaju veliki beli dani. „Hajdemo do blesave Ruskinje“, rekao je i strpao ruke u džepove kako to rade odrasli kada treba nevoljno da krenu za nekim poslom. Usput sam na razne načine pokušavao da ga povratim iz tog tvrdog stanja nameštene ozbiljnosti. Čak ni prepričavanje upravo pročitane epizode romana *Lajonel i kradljivci oblaka* nije bilo dovoljno da Đorđe, sem nekoliko usiljenih osmeha, pokaže makar kakvu zainteresovanost. On je, inače, veoma pažljivo slušao priče o neverovatnim Lajonelovim avanturama i nestrpljivo očekivao da pročitam nove delove knjige. Znao sam da retko i nerado čita. Više je voleo da sluša o pročitanom. Posle bismo, pršteći one mrkocrvene bube što žive u pukotinama betona, kovali plan da napravimo sopstvenu letelicu. Ali ovoga puta Đorđe beše sasvim dalek. Pomišljao sam da je vreme da se naljutim, i verovatno bi tako bilo da me iznenada nije upitao za mišolovku. Kao da se najednom iz magline nekog dalekog sveta vratio na svetlo naših malih života. Danima sam tu mišolovku premeštao po uglovima ostave za ogrev. Bilo je to moje mesto za čitanje, skrovit i miran kutak sveta u koji je malo ko od mojih ukućana dolazio tokom leta. Ali, ispostavilo se, navraćao je neko mnogo nepoželjniji. Očaj je ujed koji budi grozno čudovište gneva. Strašno me je razbesnelo otkriće da je miš oglodao korice moje voljene knjige gotovo do samog naslova. Gnev beše tako silan da sam pred dvorišnom kapijom istog časa pripremio mesto gde će biti izložen leš glodara pošto mišolovka odradi svoje. Grozničavo iščekivanje da se to dogodi trajalo je već danima... Da, iskreno me je ganulo to što se Đorđe setio moje muke. Ali, evo, sedmo kod drage gospođe Ljudmile, a njegova nepristojnost preti da postane jasno uvredljiva. Dosađuje se i pljucka. A Avramu nije hteo da se plazi. Međutim, moj nem prekor bio je namah prekinut istinski neočekivanim prizorom. Gospođa Ljudmila je taman bila počela da peva jednu rusku pesmu za decu, kada se dogodilo nešto za mene odista zbušujuće: pomilovala je Đordja po kosi! Uvek kada bi nadraženim setnim glasom načinjala svoje isповesti, starica se služila rukom, praveći široke lukove koji su se raspinjali do položaja kad ruka u odnosu na trup biva nalik vešalima, da se malo potom sporo vrati u prazan zagrljaj ili, ređe, na površ njenog posivelog čela. Druga bi ruka za to vreme ostajala mirna, kao tuđa, naknadno prirasla. Visila je poput beskorisnog klatna. Ponekad bih

potajno motrio šaku te druge, skoro suvišne ruke, kako čeka vireći iz ždrela rukava. Bilo je budalasto misliti da jedna šaka uopšte može nešto da čeka, ali bio sam bezmalо siguran da je tako. Dlan upravo te ruke spustio se na glavu mog druga, nežno i posvećeno, kao u mističnom obredu kojim se određuje nekakav izabranik. Činilo se da je ta ruka vekovima bila skamenjena i da je samo nalog tajnih i neshvatljivih sila učinio da baš u tom trenutku oživi i sklizne niz oštру kosu jednog desetogodišnjaka. Gospođa Ljudmila je pevala ravnim glasom koji bi posvetlio u momentima kada se osmehivala ispevavajući reči *soldat, hleb* i *cveće*. Kroz osmehe se nazirala nezdrava modrina desni. Mi, zapravo, nismo mogli biti posve sigurni da je ta pesmica bila namenjena deci, ali nam se tako činilo jer ju je ona često pevala u našem prisustvu, a i ličila je pomalo na uspavanku; možda zato što je gospođa Ljudmila za vreme peušenja u ruci njihala jednu od šljiva, gledajući je ljupko, kao da želi da je uspava. Sa svršetkom pesme slatko se zacerekala i strpala šljivu u usta. Pogledala nas je značajno kao da se setila nečeg važnog što treba reći, ali umesto toga usledio je tihi pucanj usana i koštica se, odskočivši od betona, zaustavila na vrhu moje patike. Videvši to, Đorđe se jedva primetno nasmešio, gotovo sa naporom. Struj junske toplove načas je podigao zavesu na ulaznim vratima. Sličnu zavesu na vratima naše kuće leti je postavljala moja majka u želji da spreči nasrtaje muva koje su, kloneći se žege, uletale u prohладni sumrak predsoblja. Zavesa se još jednom zanjiha. Nikada nismo ušli u kuću gospođe Ljudmile. Sedeli smo isključivo na verandi, ali me je stara dama tog dana zamolila da joj iz dnevne sobe donesem jedan suvenir kupljen, kako je rekla, na Jalti, pre mnogo godina – predmet koji je prethodno pomenula u svojoj pripovesti i verovatno poželeta istovremeno da ga dotakne kako joj se priča ne bi razatkala i izbledela. Kuća je iznutra izgledala uredno, kao spremište odsutnih života. Činilo se da nijedna stvar nije pomerana sa svog mesta od vremena kada je uneta. Iza moga čela planuo je miris nepomičnog vazduha, vazduha pomalo teškog i nagnjilog, kao da ga je jednom davno neko disao, i nije me napušтало osećanje da zakoračujem u jednu od uspomena gospođe Ljudmile. Pamtim da je bilo dosta porculana i lakiranih školjki. Micao sam se oprezno i sporo, želeći da za to kratko vreme boravka u kući, slučaja za koji sam odnekud slutio da se više neće ponoviti, razumem nešto što je mom dečjem umu lako izmicalo. Traženi suvenir, tačnije mala livena figura „nagog mladića na plećima ljupkog delfina“, kako mi je prethodno pažljivo opisala, stajao je uz crno-belu fotografiju uokvirenу posrebrenim srcem. Lepo lice muškarca, napola izronjeno iz tamne pozadine, sa jednim jasnim i drugim, samo mrljom sjaja naglašenim okom, bilo je kao sa davno zaboravljenih filmova. Pomislio sam da fotografija mora biti starija od čoveka zaustavljenog na njoj u trenutku kada je nastala. Opsela me je navala sмеšне slutnje da je muškarac sa fotografije, zapravo, muž gospođe Ljudmile, premda ona nikada nije govorila o nekakvom mužu ili, uopšte, o nekom bližnjem, već jedino o sebi i događajima u vezi sa njom samom, bez ljudi, imena i zbivanja čiji bi uzrok mogao biti neko drugi. Ona je u mojim naivnim predstavama bila otmena starica koja je izmisnila samu sebe. „Dražesni moj Ari-onić“, gotovo uskliknu gospođa Ljudmila kada u mojim rukama ugleda ono po šta me je poslala u kuću. Iako beše nevelike težine, nosio sam figuru prislonjenu na grudi, poput skupocene relikvije ili male ptice zaštićene mekanim oklopom dlanova. Đorđe je, brodom pritiskajući zadignuti deo majice, čistio pupak. Potom smo slušali hvalospev o gorkim čajevima Gruzije. Gospođa Ljudmila je pričala očiju uprtih u daljinu, glasom koji se na tre-

nutke pretvarao u pevanje, kao da opisuje veliku mitsku bitku ili stvaranje sveta. Usred jedne rastegnute rečenice koja je neosetno počela da se odliva u besmisao rečenog, ona iznenada začuta. Tišina se zgrušala. Poslednja reč prekinute rečenice ostala je da visi u vazduhu, poput usamljenog ploda iza letnje oluje, još uvek peteljkom čvrsto vezanog za polomljenu granu. Uzela je figuru iz mojih ruku ne obarajući pogled i položila je u svoje krilo. Čulo se samo kako noktom kažiprsta odmereno kucka u malu bronzanu zadnjicu. „Dražesni moj Ariončić...”, reče tiho i sklopi oči. Tamo, iza njenih kapaka, sigurno se nastavljao niz prizora koje je do pre koji tren hvatala u daljini očima što su se širile kao u pro-roka. Ja sam to razumeo kao znak da se iznova uželeta usamljenosti i ustao, a za mnom i Đorđe. Izlazeći iz njenog dvorišta, čuli smo kako za nama ponavlja usudne reči nalik na gorko praštanje: „Ljudi ne znaju... Zeleno, trebalo je da bude zeleno...” Možda je rekla još nešto, ali mi to nismo mogli čuti. Gurnuvši ruke duboko u džepove, odmicali smo niz ulicu. Hvatao se sumrak i vazduh je mirisao na ugarke leta. Najednom mi je palo na pamet da gospodi Ljudmili odnesemo nešto na poklon. „Nešto živo”, dodao sam, „neku pticu, na primer.” Te reči se još nisu ni otngle sa mojih usana, a predlog mi je već zvučao glupo. Đorđe me je samo podsmešljivo pogledao i pljucnuo u stranu. Da je kojim slučajem prihvatio moju ideju, ona bi mi se učinila još glupljom. Ali njegov podsmeh je u meni pokrenuo želju da svaki dalji napor uložen u odbranu svoje zamisli preduzmem kao ulaganje u odbranu časti. „Mislim da bi je to obradovalo, vrlo je usamljena”, rekoh odmereno uvređenim glasom. „To se ne zna,” uzvratи on, uzdahnuvši pod teretom one ozbiljnosti kojom je pokušavao da oponaša starije. „Sa ludim osobama se nikad ne zna”, reče, izvlačeći ruke iz džepova da bi pred licem rasterao komarce koji su nasrtali u rojevima. Pod suvim večernjim nebom začuše se zvuci neveštog muziciranja na harmonici. Znali smo da je to Silvana, čerka svagda prgavog suseda Avrama, bivšeg samostalnog auto-prevoznika, trajno nepokretnog posle jedne saobraćajne nesreće. Govoreći o sebi, ne bez jetke šaljivosti, Avram je svoju ljubav prema točkovima i vožnji isticao toliko da je hvalio sudbinu koja mu je podarila vezanost za kolica. Silvana je, iako nepopravljivo lošeg talenta za muziku, svake večeri vežbala u mučnom zagrljaju sa harmonikom, često sedeći na dvorišnoj ljuštači čija se škripa ponavljalala sa metronomskom tačnošću. Bila je nekoliko godina starija od nas i zbog gusto raspoređenih mrljica pigmenta po nosu i čelu oduvek smo je zvali Pegava Silvana. Za vreme njenog večernjeg vežbanja, Avram je obično sa nekim od svojih prijatelja igrao šah na verandi. „Ružno je to što si rekao. Ona je samo jedna dobra starica.” Đorđe me nije ni pogledao. „Ali ipak je luda, zar ne?” Tako je rekao, a mene mračna snaga tih reči najedanput povuče u dubine njihovog istinskog značenja. Moje predstave o ludilu, uistinu govorеći, nisu prevazilazile izjednačavanje tog stanja sa bezazlenim navalama ludosti svojstvene deci. Uznemirila me je potresna privlačnost tog izmičućeg značenja reči *ludilo*. Je li gospođa Ljudmila zaista bila u vlasti svog pomućenog razuma? Je li zaista bila luda? Istovremeno me je preplavila tuga koja suši grlo. Skoro da sam verovao kako između ludila i smrti nema nikakve razlike i da su bezumni zanavek izgubljeni za svet pažnje i ljubavi. Nad mojim zbumjenim mislima nadvi se iznova ples onog mirisa koji sam osetio u kući usamljene stariće, taj težak, uzdasima potrošeni vazduh što se među gluvim zidovima raspinjaо poput aveti. Stresoh se na pomisao da možda i sam jednog dana mogu poludeti i ostati trajno zatočen u mraku svog uma, ne sećajući se samog sebe niti bilo koga od svojih bližnjih,

ostavljen da slep od velikog zaborava iskopnim kao senka. Nagovarao sam Đorđa da ne idemo putem kraj Harijeve kuće, ali on je, začudo, tvrdo rešio da prođemo upravo tuda. Silvanino muziciranje bilo je sve čujnije i ta melodija mi je odnekud zvučala poznato. Ljuljaška na kojoj je sedela klatila se uz prodorne cijuke koji su podsećali na škripu sporog okretanja nekog velikog mučilišnog točka. Silvana nas je pratila mirnim pogledom, vrata neznatno povijenog u stranu, klimajući ritmično glavom koja kao da je upravo nikla iz ružičastog meha harmonike. Sploštene težinom instrumenta, njene bele butine ličile su na suva jeftina peciva. Na verandi, okružen nekolicinom prijatelja, Avram je planuo zbog izgubljene partije. Bili su veoma glasni, tako da je Silvana morala uvek iznova započinjati svoju sirotu svirku. U tim pauzama, kada se mogla čuti samo gola škripa ljuljaške, ja sam osećao neku neopisivu tugu gledajući Silvanu kako mršavim prstima nespretno nišani dirke. Njen otac nas je spazio iznenada, krenuvši da se kolicima izveze unazad i prepusti nekom drugom mesto za šahovskom tablom. Ubrzali smo korak, ali nas je bujica pogrda i pretnji ipak sustigla. Uzvikivao je nešto ružno na račun naših roditelja koji su nas rđavo vaspitali. Nismo se okretali, ali se sećam da je ljuljaška najednom prestala da škripi. Zastadosmo tek na raskršcu od kojeg je vodio put ka mojoj kući. Đorđe izvadi iz džepa jednu šahovsku figuru i njegovo lice, prvi put tog dana, primi na sebe svetlost iskrenog, neusiljennog osmeha. „Beli skakač”, reče, „poneću ga za uspomenu.” Tek tada mi je ispričao za odlazak. Njegov otac, bankarski činovnik, beše dobio unapređenje i dugo željenu službu u prestonici. Trebalо je da otpuštu već sledećeg jutra. Naše poslednje druženje, pomislih. Pitanje zašto mi to nije pomenuo ranije ostalo je neizrečeno. Voleo sam tog Đorđa. I više ga nikada nisam video. Katkada pomislim da on, uistinu, nije ni postojao, da sam ga jednostavno izmislio, kao što je gospođa Ljudmila izmisnila samu sebe kako bi imala šta da zaboravi. U dvorištu sam zatekao oca gde leđima oslonjen na vrata ostave za drva iz mišolovke oslobađa malo kravovo klupko perja. „Baci ga što dalje, u one koprive”, reče mi, pokazujući rukom na neugledni deo dvorišta kao da govori o mestu gde se završava svet. Potom je otisao otresajući usput praznu mišolovku kroz vazduh. U naročitim prilikama, kada misli otvaraju prostor rečima, moj otac je govorio retko i škrto. Stajao sam pred strašnim prizrom mrtvog vrapca, u čudnoj oduzetosti, bez vlasti nad telom koje je progutalo svoje pokrete. Trebalо je da prođe dovoljno vremena da misao o smrti, koju sam pripremao i najzad dozvao, bude ukroćena u mojoj svesti. Oštrica krvice nepovratno se zarila u mene, nastanila me tamnom istinom čija senka seže do granica razuma. I naginje se preko njih, u bezdan iza svesti iz kojeg zavijaju promukli vetrovi propadanja. Podigao sam mali pernati lež hvatajući rub krila koje se sporo raširilo u kravu lepezu. Nevelika težina što se beživotno klatila samo je pojačala grižu savesti. Nisam poslušao oca. U ostavi za drva bilo je nekoliko praznih kartonskih kutija koje je majka čuvala pod izgovorom *možda zatreba*. Položio sam mrtvu pticu u jednu od njih i, kako mi nije bilo do čitanja, poklopio je svojom omiljenom knjigom. Na spavanje sam otisao ranije nego inače i zavukao glavu pod pokrivač. Ali odjeci teških misli prečili su put brzom snu. Kroz prozor je u blagim strujama navirala smirena sparina predvečerja zaustavljajući se na mojim bosim stopalima, i ja osetih bezuslovnu sa-moču. Ne kao pomisao o usamljenosti, praznini nastaloj nečijim odsustvom ili kao osećanje strepnje nad shvatanjem da ambis prolaznosti zjapi iz svakog časa, već pre kao stanje prijatnog ravnodušja. Možda mi se samo plakalo u tmini prebačenog pokrivača, tami pi-

tomoj od mog disanja. Obgrlio sam jastuk čvršće i uronio lice u topli mrak perjane utrobe. Vrabac je sahranjen u zoru. Pre glasova, pre isceljujuće svakodnevice, pre budnog sveta. Mislio sam da je tako najbolje. Neumiven i kose ovlaš razmaknute sa očiju, najpre sam zamisljeno motrio bokor maslačaka koji se svake godine upirao iz iste betonske prsline na prvom stepeniku. Bila je nedelja i roditelji su još uvek spavalni. Naš travnjak beše zastrt svetlucavom pređom rose. Vezujući pertle, primetio sam još uvek zaledljenu košticu šljive na vrhu patike. Beživotno telo vrapca učinilo mi se neobično lakšim nego sinoć; lakšim za teret zaostalog, neispevanog cvrkuta u plućima zdrobljenim metalnom oprugom. Tako povijen nad sićušnom humkom među koprivama, poželeh da nešto kažem, kao što je običaj kad pokopavaju ljude. Umesto propovedi, pročitao sam pasus iz knjige *Lajonel i kradljivci oblaka* koji je počinjao rečima: „Nebo je, u stvari, bezbojno, optička iluzija...“ Još dok sam to čitao, progona me je nekakva nejasna, zla slutnja. Već oko podneva saznao sam da je gospođa Ljudmila umrla. Zatekli su je tog jutra, na verandi, sa bronzanom figurom Ariona u krilu, očiju široko otvorenih prazninom koju za sobom ostavlja samo pogled uperen u neka zelena nebesa. Možda je to bilo baš u trenutku dok sam nad malom humkom sklapao oglodane korice knjige i vraćao se natrag, u kuću. Možda dok sam nasred sobe nemo gledao svoj prazan nepospremljen krevet, još topao od moga tela kojeg jednom neće biti. Ne znam. Sećam se samo da su tamo, na travnjaku, dok sam stajao kraj malog ptičjeg groba, rubovi mojih nogavica bili teški od rose; i da se nešto spremalo da zamiriše...

„Kraj“, reče Oliver i sklopi knjigu. Dečak se trže iz sna. Naglo podiže glavu sa Oliverovog ramena. „Ne spavam, kume, samo sam zatvorio oči da te lepše čujem“, oglasi se dečak rečenicom napola zahvaćenom zevom. „Šta ti se najviše dopalo u priči?“ Dečak još jednom zevnu. „Ono kad je bilo seksa“, odgovori i glasno se nasmeja. „I meni“, reče Oliver. Lišće je plešući prelazilo preko puste ulice. Oliver ustade i pogleda na sat. Već je kasnio. „Stani“, reče dečak. Bilo je neprirodne odlučnosti u njegovom glasu. Oliver se zagleda u pruženi novčić. „Uzmi, zasluzio si.“ Promukli lavež odnekud se pridruži otegnutom zvuku sirene ambulantnih kola u daljini. „Jesi li gladan?“, upita Oliver, stežući na dnu dlana kovanicu čija je hladnoća nastavila da putuje kroz njegovo telo. „Nisam, kume. Pojeo sam kiflu od sedam metara. Jedan kraj sam našao u ovom kontejneru ovde, a drugi u onom preko ulice.“ Dečak izruči preostale novčiće iz kutije u svoju šaku i ustade. „Jedem hlebove od sedam metara i živim u kući od sedam gradova. Tamo me čeka moja žena da je volim dok ne umrem.“ Oliver je dugo gledao za dečakom koji je odlazio pevušeći i zveckajući novčićima, sve dok se za njegovim obrisima ne sklopi tama, a monodija vetra proguta i poslednji zvezket. Potom oseti oštvo probadanje u grudima, taj sumnjivi bol koji ga je pratio danima; bol i učestali napadi kašlja koji behu toliko silni da mu se činilo kako će iskašljati sopstveno srce. Ali lekar pri jutrošnjem pregledu nije pokazao ni najmanju zabrinutost. Naprotiv. „Nije vam ništa. Živećete trista godina.“ Tako je rekao.